

LAUSUNTO

Helsinki 6.3.2026

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

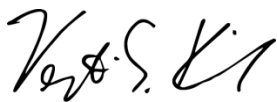
Viite: HE 131/2025 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta, täydentävä lausunto

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

- lakimies Kirsi Väättäminen, kirsi.vaatamoinen@soste.fi, p. 040 839 7913
 - erityisasiantuntija Erica Mäkipää, erica.makipaa@soste.fi, p. 050 544 4771
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää mahdollisuudesta täydentää aikaisempaa lausuntoaan.

Hallituksen esitys: Alkoholilain muuttamista koskeva hallituksen esitys HE 131/2025 vp sisältää etämyyntiä, kotiinkuljetusta ja markkinointia koskevia ehdotuksia. Lakiin lisättäisiin myös alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevat säännökset niin, että suomalaisilla olisi oikeus ostaa alkoholia etämyynnistä ulkomaisilta toimijoilta.

Hallituksen esitykseen liittyen on lähetetty tiedoksi komission ja sosiaali- ja terveysministeriön välillä käytyihin neuvotteluihin liittyvät asiakirjat, jotka sosiaali- ja terveysvaliokunta päätti julkistaa. Tämän pohjalta on mahdollisuus täydentää lausuntoa.

Täydentävä lausunto

SOSTE esittää, että HE 131/2025 vp valmistellaan uudelleen.

SOSTE pitää erityisen huolestuttavana sitä, että rajat ylittävästä etämyynnistä voisi hankkia alkoholijuomia aina 80-prosenttisuuteen asti. Etämyynti tulisi rajata korkeintaan vain niihin miedompiin juomiin, joita vähittäismyyntiluvalla saa myydä. Ulkomaisella etämyynnillä tulisi olla samat rajat kuin kotimaisella vähittäismyyntillä.

Tämän mahdollistamiseksi on tehtävä kaikki selvitystyö ja käsittely komission kanssa.

Julkistettujen asiakirjojen perusteella komissio ei näytä edellyttäneen maksimissaan 80 prosenttisten tuotteiden etämyyntiä (ks. lausunnon liite). Vaikuttaa siltä, että mahdollisuutta asettaa etämyyntille samat prosenttirajat kuin kotimaisessa vähittäismyyntissä, eli 5,5 % ja 8 %, ei ole pyritty edistämään.

Koska vaikuttaa ilmeiseltä, että EU-oikeus ei pakota Suomea sallimaan väkevien alkoholijuomien etämyyntiä ulkomailta hallituksen esityksen mukaisesti, edellä esitetty mahdollisuus tulee käyttää. Mikäli korkea raja on poliittinen valinta, se ei ole vastuullista alkoholipolitiikkaa. Julkisessa keskustelussa ja valmistelussa on ollut vallalla käsitys, että Suomen on pakko sallia alkoholin etämyynti ulkomailta enintään 80 tilavuusprosenttiin asti. Päätökset eivät voi kuitenkaan perustua yleisiin käsityksiin.

SOSTE toteaa, että Suomen ei tule rakentaa epäjohtonmukaista järjestelmää, jossa ulkomaiset etämyyjät ovat paremmassa asemassa kuin kotimaiset vähittäismyyntiluvan haltijat. Myöskään Alkon kansanterveydellistä asemaa ei tule heikentää esitetyillä päätöksillä.

Liite SOSTEn täydentävään lausuntoon HE 131/2025 vp

Kronologinen tiivistelmä hiljattain julkistetun kirjeenvaihdon keskeisistä osista (käännökset epävirallisia)

9.2.2021

Komissio toimitti Suomelle tietopyynnön PILOT EUP (2021) 9837, jossa se esitti Suomelle kysymyksiä enintään 5,5 prosenttisten alkoholijuomien vähittäismyyntijärjestelmästä ja etämyynnistä. Lisäksi kysyttiin niistä ostokäytännöistä, joita Alko soveltaa oman monopolinsa alaan kuuluvien tuotteiden hankkimiseen.

Tietopyynnössä kysyttiin myös, aikovatko Suomen viranomaiset ryhtyä lainsäädäntötoimiin sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän huhtikuussa 2018 esittämän alkoholijuomien rajat ylittävän myynnin sääntelyä koskevan ehdotuksen perusteella, ja jos vastaus on kyllä, minkä tyyppisiin toimiin.

29.4.2021

STM antoi pyydetyn selvityksen. Selvityksessä todettiin muun muassa, että ” Työryhmän 25.4.2018 antaman esityksen mukaan alkoholin verkkokauppa voitaisiin säätää mahdolliseksi niin kotimaisille kuin ulkomaisille toimijoille, kunhan alkoholin enimmäispitoisuus olisi korkeintaan 5,5 %. Työryhmän ehdotuksen mukaan ulkomaille sijoittautuneelle alkoholijuomien myyjälle olisi voitu säätää mahdollisuus rekisteröityä ilmoituksen perusteella hyväksytyksi etämyyjäksi. Ilmoitus tehtäisiin Valviraan ja sen jälkeen etämyyjä olisi oikeutettu myymään ja maahantuomaan alkoholilaissa tarkoitettuja enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä alkoholijuomia Suomessa ostajalle niin, että tuotteiden luovutus tapahtuisi Valviran ennakoon hyväksymästä vähittäismyyntipaikasta.”

Selvityksessä todettiin myös, että koska työryhmän työn pontimena oli ollut hovioikeuden ratkaisussa esitetty näkemys, ettei nykyinen vähittäismyyntilupajärjestelmä ole kaikilta osin unionin oikeuden mukainen, ja koska korkein oikeus sittemmin totesi ennakkoratkaisussaan, ettei ristiriitaa unionin oikeuden kanssa ollut, niin työryhmän ehdotusta ei tarvinnut toteuttaa. [KKO 2018:49, 28.6.2018]

17.11.2021

Komissio viittasi EU:n tuomioistuimen (EUTI) Visnapuu-ratkaisuun (C-198/14), jossa todettiin Suomen vähittäismyyntilupajärjestelmän muodostavan EU:n perussopimuksen 34 artiklan tarkoittaman kaupan rajoituksen, jollainen on oikeutettavissa 36 mukaisilla perusteilla. Ratkaisuun viitaten se muistutti, että jäsenvaltioiden on osoitettava, että kyseiset rajoitukset ovat välttämättömiä [yleisen edun mukaisen] tavoitteen saavuttamiseksi, ja ettei tavoitetta voitaisi saavuttaa lievemmillä kielloilla ja rajoituksilla. Komissio katsoi, että ehdotus, jonka edellä mainittu sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä oli valmisteellut, voisi olla vähemmän

rajoittava menetelmä tavoiteltujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Se pyysi Suomen viranomaisia toimittamaan yksityiskohtaisemman esityksen työryhmän valmistelemasta ehdotuksesta ja sen mahdollisesta soveltamisesta Suomen alkoholilakiin. Lisäksi komissio ehdotti teknisen tason kokousta joulukuulle.

20.12.2021

STM kiitti 14.12.2021 pidetystä kokouksesta ja toimitti lisätietoja työryhmästä ja sen työstä. Kirjeeseen sisältyi seuraava kuvaus työryhmän ehdotuksista:

lainaus alkaa

”Työryhmä sai työnsä valmiiksi 25.4.2018. Ehdotus jakautui rajat ylittävän etämyynnin sääntelyn osalta ensin käsitteen määrittelyyn ja tämän jälkeen kahteen osaan:

- Etämyynnin käsitteen määrittely vastaisi valmisteverodirektiivin 2008/118/EY ja Suomen valmisteverotuslain 6 §:n määritelmää.
- Nyt käsiteltävään lupajärjestelmään kuuluvien eli enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholiasisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti ja siihen liittyvä maahantuonti olisi sallittu kahdella edellytyksellä:
 - toisessa jäsenvaltiossa oleva myyjä olisi tehnyt lupaviranomaiselle ilmoituksen toimintansa aloittamisesta ja
 - kyseiset alkoholijuomat luovutettaisiin ostajille ”hyväksytystä vähittäismyyntipaikasta”

Työryhmän mukaan toisesta unionin jäsenvaltiosta tilattujen alkoholijuomien maahantuonti Suomeen merkitsisi tosiasiallisesti kyseisten alkoholijuomien vähittäismyyntiä Suomessa. Koska Alkon monopoliin kuuluvien alkoholijuomien myyntiin ei voida Suomessa myöntää vähittäismyyntilupaa kenellekään missään tilanteessa, kyseisten juomien etämyynti ja kyseiseen myyntiin liittyvä maahantuonti ehdotettiin selvyyden ja oikeusvarmuuden vuoksi kiellettäväksi alkoholilaissa. Säännös olisi merkinnyt poikkeusta nykyisen alkoholilain 32 §:n ensimmäisen virkkeen mukaiseen pääsääntöön, jonka mukaan alkoholijuomien maahantuonti on vapaata eikä edellytä erillistä lupaa.

Työryhmän yksimielisten ehdotusten mukaan suomalaiset ja toisissa jäsenvaltioissa olevat alkoholijuomien myyjät olisivat näiden täsmennysten seurauksena olleet tasaveroisessa asemassa, kuten eduskunta lausumassaan edellytti.”

lainaus päättyy

11.11.2022

Komissio kiitti saamistaan lisätiedoista, kertoi analysoineensa huolellisesti työryhmän ehdotuksen ja - osin saamiinsa kanteluihin viitaten - pyysi joitakin selvennyksiä liittyen

vähittäismyynnin tulkintaan, suhteellisuusarviointiin koskien 5,5 prosentin rajaa ja valtuutettuja vähittäismyyntipisteitä, tilaviinejä ja käsityöläisölutusta koskevaan sääntelyyn, etäostoihin ja tullitarkastuksiin. Komissio myös ehdotti uutta kokousta pidettäväksi 16.11.2022.

16.11.2022

STM:n kokousmuistiinpanoista ilmenee saman päivän kokouksessa käsiteltyjä kysymyksiä.

23.11.2022

STM kiitti kokouksesta ja toimitti lisätietoja käsiteltyihin asioihin, sisältäen vastaukset komission 11.11.2022 esittämiin kysymyksiin. Suhteellisuusarviointeja sekä tilaviinien ja käsityöläisöluen myyntiä koskevien kysymysten osalta STM lainasi laajasti korkeimman oikeuden ratkaisua KKO 2018:49.

19.12.2022

Komissio toimitti oman muistionsa 16.11.2022 kokouksesta. Taustatietona muistiossa todettiin nykyisen järjestelmän herättäneen kaksi yhteensopivuuskysymystä EU-lainsäädännön kanssa. Ensinnäkin, vaikka yli 5,5-prosenttisen alkoholin vähittäismyynti on varattu kansalliselle monopolille, alkoholilaki edellyttää, että muiden alkoholituotteiden (enintään 5,5-prosenttista alkoholia) myyjillä on vähittäismyyntilupa niiden myymiseksi Suomessa asuville kuluttajille ja että alkoholia saa myydä vain vähittäismyyntipisteissä paremman valvonnan varmistamiseksi. Koska vähittäismyyntilupaa ei ole mahdollista saada ilman vähittäismyyntipistettä Suomessa, etämyynti ei ole sallittua. Lisäksi komissio totesi, että vähittäismyynnin käsite ei ole täysin selvä ja tämä aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta siitä, mikä on ja mikä ei ole sallittua alkoholilain nojalla, mikä itsessään saattaa rikkoa tavaroiden vapaata liikkuvuutta. Lisäksi komissio oli saanut kanteluita koskien kaavailtuja alkoholin tuontiin liittyviä tiukennuksia rajatarkastuksiin.

Taustatietona komissio myös viittasi STM:n 20.12.2021 toimittamiin työryhmän ehdotusta koskeviin tietoihin sekä myöhemmin pyytämiinsä vähittäismyynnin käsitettä sekä työryhmän ehdotusta koskeviin lisätietoihin. Komissio mainitsi työryhmän ehdottaneen alkoholilakia uudistettavaksi vähemmän rajoittavalla järjestelmällä.

Varsinaisesta kokouksesta komissio oli kirjannut muistioonsa seuraavaa.

lainaus alkaa

”Suomen viranomaiset toimittivat pyydetty selvennykset Suomen alkoholilain nykyisestä tulkinnasta ja esittelivät uuden uudistushankkeen pääpiirteet, laajentaen vuoden 2017 työryhmän ehdotusta ja vastaten komission vireillä oleviin huolenaiheisiin. Uuden järjestelmän mukaan:

- Alkoholin ”matkustajatuontiin” (ostajien itse ei-kaupallisiin tarkoituksiin suorittama maahantuonti) ei edelleenkään kohdistuisi rajoituksia ja etämyynnille ja etäostolle olisi selkeä määritelmä alkoholilaissa (yhdenmukaisesti valmisteverodirektiivissä verotuksellisiin tarkoituksiin säädetyn määritelmän kanssa), mikä vähentäisi oikeudellista epävarmuutta, joka on yksi komission keskeisistä huolenaiheista;
- Alkoholijuomien etäosto (sekä siihen liittyvä tuonti) ei-kaupallisiin tarkoituksiin olisi sallittua;
- Enintään 2,8 % alkoholia sisältävien alkoholijuomien etämyynti olisi sallittua;
- Yli 2,8 % mutta enintään 5,5 % alkoholia sisältävien alkoholijuomien etämyynti olisi sallittua kaikille EU:n jäsenvaltion sijoittautuneille vähittäismyyjille, edellyttäen kertaalleen tehtävää ilmoitusta kutakin toimijaa kohden. Tulevan luonnoksen mukaan tavaroiden toimitus tapahtuisi ”hyväksytyn vähittäismyyntipaikan tai yksityisten toimituspisteiden kautta”, mutta edes kotiinkuljetuksen mahdollisuutta ei ole suljettu pois. Kokonaisuudessaan järjestelmä ei syrjisi kotimaisia tai ulkomaisia vähittäismyyjiä;
- Yli 5,5 % alkoholia sisältävien alkoholijuomien etämyynti olisi kielletty (varattu monopolille).

Komission yksiköt ilmaisivat tyytyväisyytensä ehdotuksen suuntaan sekä valmiutensa jatkaa yhteistyötä Suomen viranomaisten kanssa tasapainoisen ratkaisun löytämiseksi avoimena oleviin oikeudellisiin ja käytännön kysymyksiin. Tähän sisältyy esimerkiksi järjestelmän ekstraterritoriaalisen ulottuvuuden rajaaminen, jotta vältettäisiin tilanne, jossa ulkomaisille vähittäismyyjille syntyy rikosoikeudellinen vastuu Suomessa pelkästään siksi, että ne tarjoavat verkkosivuillaan toimitusvaihtoehtoja, sekä samalla sellaisten toimenpiteiden välttäminen, jotka rajoittaisivat kyseisten verkkosivustojen saatavuutta, jotta varmistetaan etämyyntiä koskevan muun EU-lainsäädännön (erityisesti sähköisen kaupankäynnin direktiivin) noudattaminen.”

Lisäksi komissio piti kaavailtuja maahantuotujen alkoholijuomien tarkastuksia hyväksyttävänä.

8.8.2023

Komissio lähetti lisätietopyynnön viitaten STM:n 23.11.2022 toimittamaan kirjelmään ja 16.11.2022 kokoukseen ja pyysi kokouksessa esiteltyjen lakimuutosten tilannepäivitystä. Komission tietoon oli myös tullut Helsingin hovioikeuden päätös (23/104938, R 20/1078, 23.2.2023) ja komissio pyysi näkemyksiä sen mahdollisesta vaikutuksesta. Lisäksi komissio oli kuullut viranomaisten aikeista supistaa Alkon monopolia ja komissio pyysi saada tietoonsa tämän uudistuksen pääpiirteet ja millainen vaikutus sillä olisi aiemmin keskusteltuihin lakimuutoksiin.

7.9.2023

STM vastasi viittaamalla Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan ja totesi, että vähittäismyyntilupa laajennetaan enintään 5,5 prosenttia alkoholia sisältävien juomien lisäksi

koskemaan enintään 8 prosenttia alkoholia sisältäviä käymisteitse valmistettuja juomia ja että muutos tullaan notifioimaan mahdollisimman pian. Muiden muutosten ilmoitettiin olevan aikataulutettu myöhemmäksi.

Kirjelmässä ilmoitettiin, että alkoholin verkkokaupan ja muiden toimitukseen ja noutoon perustuvien vähittäismyyntikonseptien osalta hallitusohjelmassa on sovittu, että kaikkien alkoholijuomien ostaminen etämyynnin kautta muissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä tullaan nimenomaisesti sallimaan.

Lisäksi STM viittasi komission aiempaan huomautukseen, että oikeudellinen epävarmuus siitä, mikä on ja mikä ei ole sallittua alkoholilain nojalla, saattaa itsessään rikkoa tavaroiden vapaata liikkuvuutta ja totesi, ettei oikeuskäytäntö ole tuonut tähän ratkaisua. STM totesi myös, että komission mainitsemasta tapauksesta on valitettu korkeimpaan oikeuteen ja että kaikki tapaukset eroavat toisistaan tosiseikkojen ja olosuhteiden osalta.

Kopio hallitusohjelman alkoholikauppaa koskevasta luvusta oli kirjelmän liitteenä.

4.3.2025

Komissio kiitti STM:n vastauksesta 7.9.2023 ja pyysi ensinnäkin saada tietoonsa alkoholilakiuudistuksen aikataulun ja suunnitellun järjestelmän pääpiirteet erityisesti suhteessa muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneisiin toimijoihin.

Komissio myös kiinnitti huomiota siihen, että vähittäismyyntin prosenttirajan noston rajoittaminen käymistuotteisiin saattaisi olla EU-oikeuden vastainen, jos se suosisi suomalaisia tuotteita sitä kautta, että ne olisivat ylliedustettuja Suomen käymistuotteiden markkinoilla. Siten se voisi muodostaa epäsuorasti perussopimuksen 34 artiklan mukaisen tuonnin rajoituksen. Komissio pyysi tarkempia tietoja käymisteitse valmistettujen ja muiden 5,5–8 prosenttisten tuotteiden markkinaosuuksista ja mahdollisia perusteluja 34 artiklasta poikkeamiselle, jos sen arvioitaisiin soveltuvan.

Lisäksi komissio pyysi lisätietoja Alkon hankinnoissaan käyttämistä viinien alkuperämaata koskevista vaatimuksista.

29.4.2025

Vastauksessaan STM ilmoitti, että lakia valmistellaan, se on tarkoitus laittaa lausuntokierrokselle lähiaikoina ja se tullaan notifioimaan komissiolle lausuntokierroksen jälkeen. STM kuvasi luonnostellun lakiesityksen pääpiirteet etämyynnin osalta, mukaan lukien sen, että etämyynnissä voidaan myydä kaikkia alkoholijuomia eli enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä juomia.

STM antoi pyydettyjä tietoja markkinaosuuksista ja katsoi, ettei edellä esitetty erottelu muodosta perussopimuksen 34 artiklan tarkoittamaa rajoitusta, esittäen samalla kuitenkin perusteluja ratkaisulle siltä varalta, että komissio näkisi asian toisin. Alkuperämaata Alkon tuotevalikoimassa koskevien kysymysten osalta STM viittasi kirjelmän liitteenä toimitettuihin Alkon vastauksiin.

Päätelmät:

Käsillä olevien asiakirjojen perusteella komissio ei ole missään vaiheessa esittänyt näkemystä, että unionin oikeus vaatisi etämyynnin sallimista aina 80 prosenttisiin alkoholijuomiin asti.

Sen sijaan asiakirjoista ilmenee, että alkuperäinen aikomus rajoittaa etämyyntiä 5,5 prosenttiin on esitetty komissiolle nimenomaisesti useampaankin kertaan STM:n työryhmän tekemän ehdotuksen esittelyn yhteydessä ja komissio on itsekin kirjannut sen omaan muistioonsa ilman, että sitä olisi mitenkään kyseenalaistettu. Päinvastoin, komissio vaikuttaa suhtautuneen kyseiseen työryhmän ehdotukseen hyvinkin positiivisesti ja jopa odottaneen, että tuleva lakiesityksen etämyyntiä koskevat säännökset pohjautuisivat siihen.

Kaikkien enintään 80 prosenttisten alkoholijuomien etämyynnin salliminen lakiesityksessä näyttäisi perustuvan hallitusohjelman kirjaukseen.